

Lukutaidon koe

Kaunokirjalliset ja muut fiktiiviset tekstit

Laukaan lukio

Äidinkielen ja kirjallisuuden kertauskurssi

Kesä 2024

Petra Behm

Kaunokirjalliset ja muut *fiktiiviset* tekstit

Proosa

Suorasanaista kerrontaa. On olemassa sekä asiaproosaa että kaunokirjallista taideproosaa.

Taideproosa voidaan jakaa lajityyppeihin eli genreihin.

Lyriikka

Runon tunnistaa yleensä jo typografiasta.

Perinteinen runo jakautuu säkeisiin ja säkeistöihin.

Runon tiiviissä ja usein kuvallisessa ilmaisussa huomio kiinnittyy tavallisesti puhetilanteeseen ja yksittäisiin sanoihin.

Draama

Näytelmäteksti on ensisijaisesti esitettäväksi tarkoitettu kirjallisuuden laji. Draaman alle luetaan niin näytelmät, elokuvat kuin tv-sarjatkin.

Draamatarina etenee sisäisten ja ulkoisten konfliktien kautta ja sitä hallitsee draamallinen jännite.

**Valitse fiktiivisen tekstin analyysiin
välineet tekstilajin mukaan!**

Lämmittelyä

Fok It. Joonas Rinta-Kanto

KESÄKLASSIKKO

Pohdi parin kanssa, mitä *Helsingin sanomissa* julkaistua sarjakuvaa analysoivan lukijan tulisi tietää tekstin tekstilajista ja (kulttuurisesta) kontekstista. Kuka tai ketkä ovat tekstin kohderyhmää?

Analysoitavat *tekstilajit* ja tehtävänantojen *käskysanat*

Lukutaidon kokeen fiktiotekstien osuudessa olleita tekstilajeja:

- kaunokirjallinen proosa (romaanikatkkelma tai novelli)
- runo tai laululyriikka
- elokuvakatkkelma
- näytelmäteksti
- sketsi
- sarjakuva

Tehtävänannot ovat aiemmin saattaneet ohjata joko tarkasti rajattuun tai laveaan tulkintaan, aivan kuten media- ja asiateksteissäkin. Käskysanoja ovat olleet esimerkiksi:

- analysoi
- tulkitse
- vertaile
- erittele

Kontekstoi myös *fiktio* huolella

Lue tekstit sepitteenä
– koko osion nimikin
kokeessa on
“kaunokirjalliset ja
muut fiktiiviset
tekstit”.

Perustiedot

Selvitä tekstilaji ja julkaisuaika, toisinaan tarpeellista on huomioida myös kohderyhmä ja julkaisupaikka.

Tekstilaji

Muistele, mitkä ovat tekstilajin keskeiset piirteet eli mihin huomio kannattaa suunnata ja mitä käsitteitä käyttää.

Kirjallisuuden ajanjakso

Selvitä, mitä kirjallisuuden ajanjaksoa teksti edustaa. Huomioi ajanjakson tyypilliset piirteet.

Julkaisuaikankohdan yhteiskunnallinen tilanne

Huomioi, millaiset arvot ja asenteet olivat tyypillisiä julkaisuaikaan ja mitkä aiheet olivat pinnalla.

sarjakuva

proosa

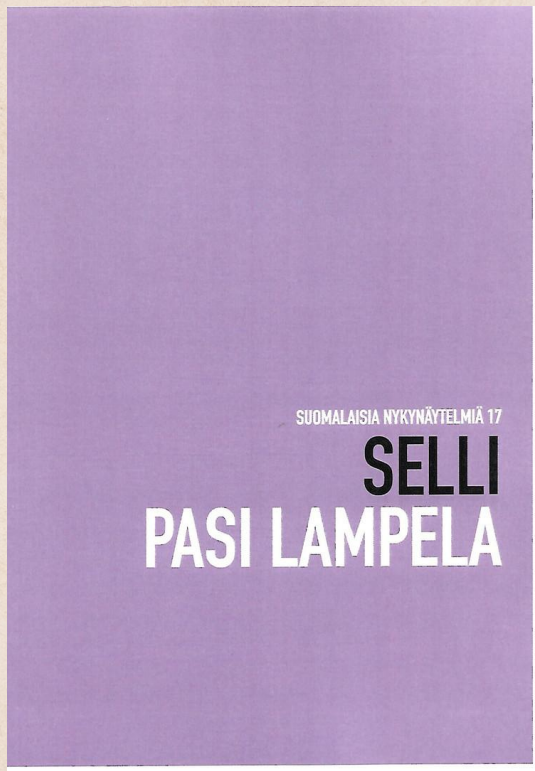
KÄSITEPELI

draama

lyriikka

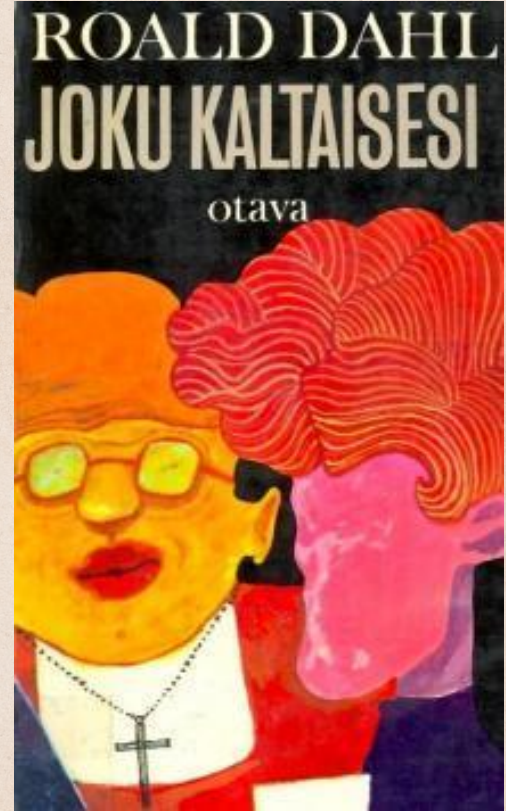
Analyysitehtävä 1

1. Lue katkelma Pasi Lampelan *Selli*-näytelmätekstistä.
Tee havaintoja
 - kontekstista,
 - miljööstä,
 - henkilöistä ja
 - dialogista ja kielestä.
2. Etsi parin kanssa kaksi erilaista tehtävänantoa tästä aineistosta.

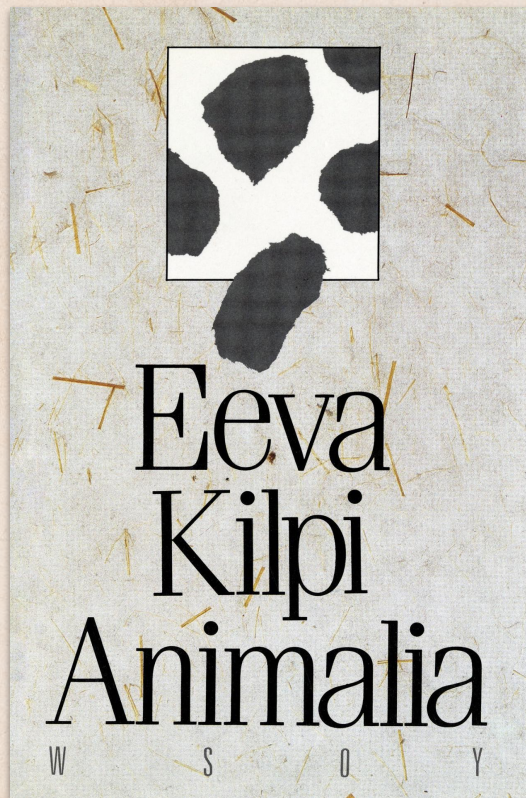
Analyysitehtävä 2

1. Lue Roald Dahlin novelli *Toivomus*. Tee havaintoja novellin
 - kertojasta,
 - juonen kulusta ja
 - aikatasoista
2. Etsi parin kanssa kaksi erilaista tehtävänantoa tästä aineistosta.

Analyysitehtävä 3

1. Lue Eeva Kilven nimeämätön runo kokoelmasta *Animalia*. Tee havaintoja runon
 - puhujasta ja puhetilanteesta,
 - rakenteesta ja rytmistä,
 - kielikuvista sekä
 - aiheesta ja teemasta
2. Keksi parin kanssa kaksi erilaista tehtävänantoa tästä aineistosta.

Kotitehtävä *tiistaille* – vapaavalintaiset tekstit analysoitavaksi

- Etsi teksti tai tekstikatkkelma (asia- tai mediateksti tai fiktiivinen teksti), joka kiinnostaa sinua.
- Huomaa, että teksti täytyy olla jollakin tavoin jaettavassa muodossa esim. linkki, fyysinen kirja/lehti tai selkeä kuva.